

14 juli 2022

Advies: Urgentie van een nieuwe Nederlandse Afrika-strategie

Afrika is in toenemende mate een arena van geopolitieke en economische competitie. Nederland kijkt nog te vaak met een traditionele bril naar ons buurtcontinent. Dat moet veranderen. De aangekondigde Afrikastrategie van de Regering biedt daarvoor een goede gelegenheid. De AIV adviseert op zoek te gaan naar gezamenlijke belangen en gelijkwaardiger partnerschappen en doet daartoe een reeks specifieke aanbevelingen.

Bert Koenders, voorzitter van de Adviesraad Internationale Vraagstukken:

“Afrika lijdt het hardst onder de schokeffecten van de geopolitieke en geo-economische crises die de wereld teisteren. Gestegen voedselprijzen en hongersnoden getuigen daarvan. Afrika blijft afhankelijk van voedselimporten. Dat vereist onmiddellijk handelen van de regering om de gevolgen van de blokkade te verminderen, extra financiering te bewerkstelligen en geen voedsel aan biobrandstoffen op te offeren. Maar het vereist vooral een langdurige, coherente en regeringsbrede Afrika-strategie gebaseerd op gezamenlijke belangen en gelijkwaardiger partnerschap met ons buurtcontinent. Dat gaat voorbij de focus op handel en hulp, zeker nu Europa ook in Afrika geopolitiek aan invloed verliest.”

Geopolitiek

De geopolitieke context in combinatie met de tanende positie van Europa dwingt tot urgentie, bescheidenheid en zelfkennis. Europa heeft invloed prijsgegeven aan landen als China, Rusland en Turkije. Europa slaagt er nog steeds onvoldoende in om met Afrikaanse landen de gelijkwaardige relatie op te bouwen die nodig is om samen tot blijvende, duurzame economische ontwikkeling en welvaart te komen. De nadruk ligt vooral op Nederland zelf. Het westen heeft in Afrika niet alleen door het kolonialisme veel sympathie verspeeld, maar ook door bijvoorbeeld het EU-landbouwbeleid en handelsbeperkingen. Intussen is de invloed van China, Rusland en ook Turkije in Afrika fors toegenomen.

Gezamenlijke belangen

De Nederlandse Afrika-strategie moet uitgaan van wederzijds respect en een focus op complementaire en gedeelde belangen. Dat vraagt erkenning van de diversiteit binnen het continent, evenals van de problemen en de ongelijke uitgangspositie van Afrikaanse landen en de noodzaak van meer inclusiviteit. Uitbreiding van het budget voor Afrika-beleid en voor het aangaan van partnerschappen, zijn belangrijke stappen in het opbouwen van een duurzame relatie. Dat vereist dus boter bij de vis. Hierbij hoort ook het opnieuw vaststellen van ambities, gebaseerd op gezamenlijke belangen. Zonder de pretentie dat de AIV in staat is die belangen voor Afrika te formuleren, geeft het briefadvies een aantal aanknopingspunten voor samenwerking op het terrein van onder andere mensenrechten, landbouw, economische groei, veiligheid en vredesoperaties, technologie en klimaat.

Samen optrekken binnen de EU is een voorwaarde om tot de vereiste coherentie te komen en geeft de samenwerking via multilaterale instituties (financiële) slagkracht. De AIV adviseert om actief samen te werken met en binnen de EU, bijvoorbeeld via het *Global Gateway Initiative* en de *European Critical Raw Material Alliance*, evenals met andere multilaterale instellingen, zoals onder meer de WHO, de FAO en de Wereldbank. De grote uitdaging is om in de samenwerking veiligheidspolitiek, economie en voedselzekerheid met elkaar te verbinden.

Coherent beleid vanuit Nederland en de EU

Op korte termijn moet Nederland laten zien direct bereid te zijn tot gezamenlijk actie op een van de meest acute problemen: de voedselsituatie. Op de langere termijn moet een Nederlandse Afrika-strategie uitmonden in een consistente en doelgerichte agenda. Daarbij hoort een bereidheid om het eigen Nederlandse en Europese beleid te screenen op incoherentie op het terrein als landbouw klimaat, handel en belastingen.

Een solide Afrikabeleid is kabinetsbreed – dat gaat verder dan alleen BHOS, Buitenlandse Zaken en Defensie, maar reikt ook tot LNV, EZK, VWS en de rest van het kabinet. Drie terreinen waarop coherentie direct nodig is zijn: veiligheid en diplomatie en handels- en financieel beleid. Verhoging van het budget voor internationale samenwerking is nodig om partnerschappen met Afrikaanse landen te financieren. Alleen zo doen Nederland en Europa recht aan het belang van een duurzame relatie met Afrika en de snel veranderende geopolitieke situatie.

Concluderend, waardeert de AIV de aankondiging van een nieuwe Afrika-strategie, maar koppelt daaraan de verwachting dat die strategie een antwoord biedt op de (geo)politieke en maatschappelijke context voorbij de traditionele focus op hulp en handel. De AIV doet de volgende vijf aanbevelingen:

Aanbevelingen

1. Formuleer gezamenlijke belangen, tezamen met (en niet voor) Afrika.
2. Neem de geopolitieke context en de tanende positie van Europa serieus.
3. Wees achtzaam en bereid om het eigen beleid te screenen op incoherentie.
4. Wacht niet met handelen! De voedselcrisis is nu aan de hand en wordt met de dag urgenter.
5. Werk zoveel mogelijk samen binnen de EU, maar zet ook in op bilaterale activiteiten.